

MINE FØRSTE KLARINETT-TIMER

Dette heftet tilhører:

Min spilletime er på _____-dager klokka _____
på/i _____

VIKTIGE TING JEG MÅ HUSKE PÅ:

- Være nøyaktig og forsiktig når jeg setter sammen og tar fra hverandre klarinetten.
- Pusse og tørke den hver gang jeg har spilt.
- Smøre korkene så ofte som det trengs for at det skal være lett å sette sammen instrumentet.
- Oppbevare klarinetten i etui når den ikke er i bruk.
- La den få romtemperatur før jeg spiller hvis jeg har vært ute og det er kaldt.
- Avsette fast tid til øving hver dag - f.eks 20-30 min.
- Melde fra hvis jeg ikke kan komme på timen.

Treklarinetter skal oljes innvendig. Spør læreren om hvordan og hvor ofte.

TROND BRENNE Musiker- og musikkpedagogiske tjenester

Klarinettist, dirigent, instruktør,
dommer, foredragsholder etc
organisasjonsnr 979 228 244

www.trondbrenne.no

epost@trondbrenne.no

tlf. 93 03 85 85

Parkvegen 36, 6413 Molde

1.periode

Til foreldre:

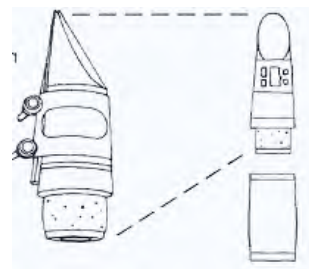
Det er mye informasjon den første timen og lett å glemme. Derfor er dette skrevet veldig detaljert slik som vi gjorde på timen. En voksen bør lese dette mens eleven prøver selv. Ta en ting om gangen: Les -> prøv -> les videre -> prøv mer ...

De første øvelsene foregår med munnstykke og pærestykket alene.

Ta av rørbeskytteren (rørhetta) og skru av rørklypa.

Sett munnstykket og pærestykket sammen

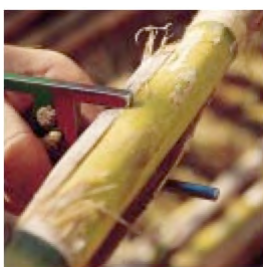
Sett på rørklypa.

Hold PÆRESTYKKET i venstre hånd, med tommel- og pekefinger på MUNNSTYKKET. Med disse to fingrene kan du nå bevege RØRKLYPA slik at du får plassert røret. Sett alltid rørklypa på munnstykket før røret, slik at du ikke skader røret.

Ta et RØR i høyre hånd. Du må bare holde røret i den tykkeste delen, den som ikke er høvlet og pusset. Klarinnettørret er laget av et bambusrør som er slipt. Hvis du ser på den lakkerte delen av røret, kjenner du sikkert igjen "barken" på bambusen. (Noen kaller også rør for "flis")

Pass på at du aldri kommer bort i spissen av røret.

FUKT røret i munnen og sett det på munnstykket. Ved

hjelp av venstre hånd regulerer du rørklypa (løsne skruen) slik at røret kommer nedi, men ikke glir gjennom. Det er lurt å holde munnstykket vannrett når du setter på røret. Med høyre hånd justerer du røret slik at buen / kanten

på røret ligger jevnt med kanten på munnstykket. Vri røret sidelengs under klypa. Husk at du ikke må røre spissen. Skruene på rørklypa må skrues til slik at røret holdes på plass. Hvis du skrur for hardt, vil vibrasjonene i røret bli hindret og tonen blir ikke så fin.

Munnstilling

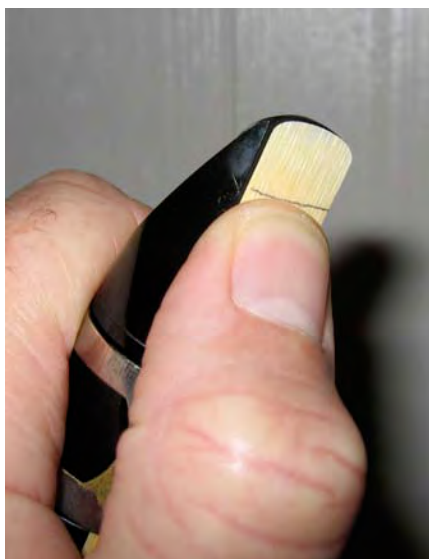
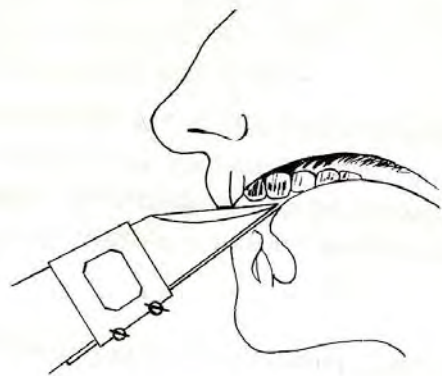
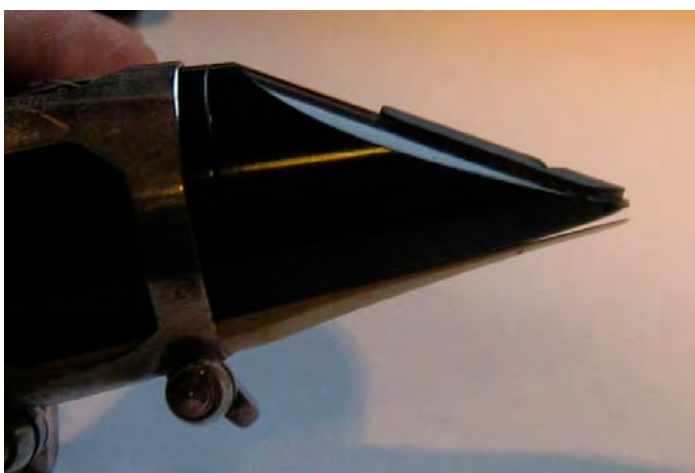
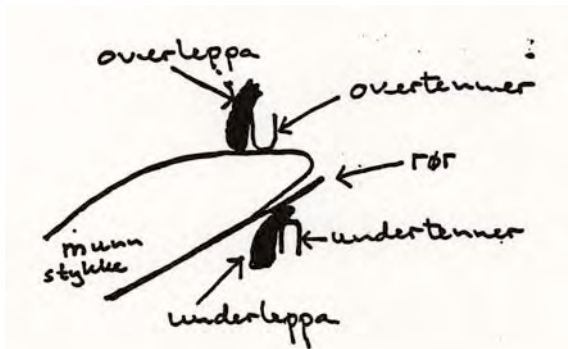
Hvis du åpner munnen litt og slår forsiktig med en finger på underleppa, vil du kjenne at en liten del av innsiden av underleppa legger seg oppå undertennene. På dette punktet bør munnstykket/ røret hvile når du spiller. En liten del av UNDERLEPPA skal altså hindre røret i å ligge direkte på tennene.

OVERTEENNENE setter du direkte ned på munnstykket. OVERLEPPA skal nå ligge ned på og rundt munnstykket slik at det ikke kommer noe luft ut på

siden av munnstykket. Samtidig med at leppene er faste rundt munnstykket (“sugemunnstilling” / “kyssemunnstilling”) forsøker du å STREKKE HAKA litt nedover. Hold “instrumentet” i den ene hånda og kjenn etter med den andre at huden på haka, mellom underleppa og hakespissen, ligger stramt inntil hakebeinet.

Hvor langt inn i munnen du skal ha munnstykket er forskjellig fra munnstykke til munnstykke.

Munnstykkene er nummerert etter hvor står åpning de har og hvor langt det er fra spissen til det punktet røret ligger helt tett inn på munnstykket.

Vi setter en blyantstrek på det punktet “røret forlater munnstykket”.

Når vi setter tommelen på streken og underleppa inntil tommelen har vi funnet det punktet vi får best kontroll på klangen.

De første tonene.

Prøv nå å blåse en SAMLET LUFTSTRØM (omtrent som når du blåser på handa di hvis du har brent deg) igjennom munnstykket. Når røret begynner å VIBRERE, dannes tonen.

Prøv å få STOR FART PÅ LUFTEN. Du skal ikke bruke tunga enda. "Bollekinn" prøver vi også å unngå.

Stå gjerne foran et speil når du øver på dette, så kan du kontrollere deg selv.

Den tonen du får med munnstykket og pærestykket alene, skal tilsvare omtrent en fiss (tostreket) på piano el keyboard.

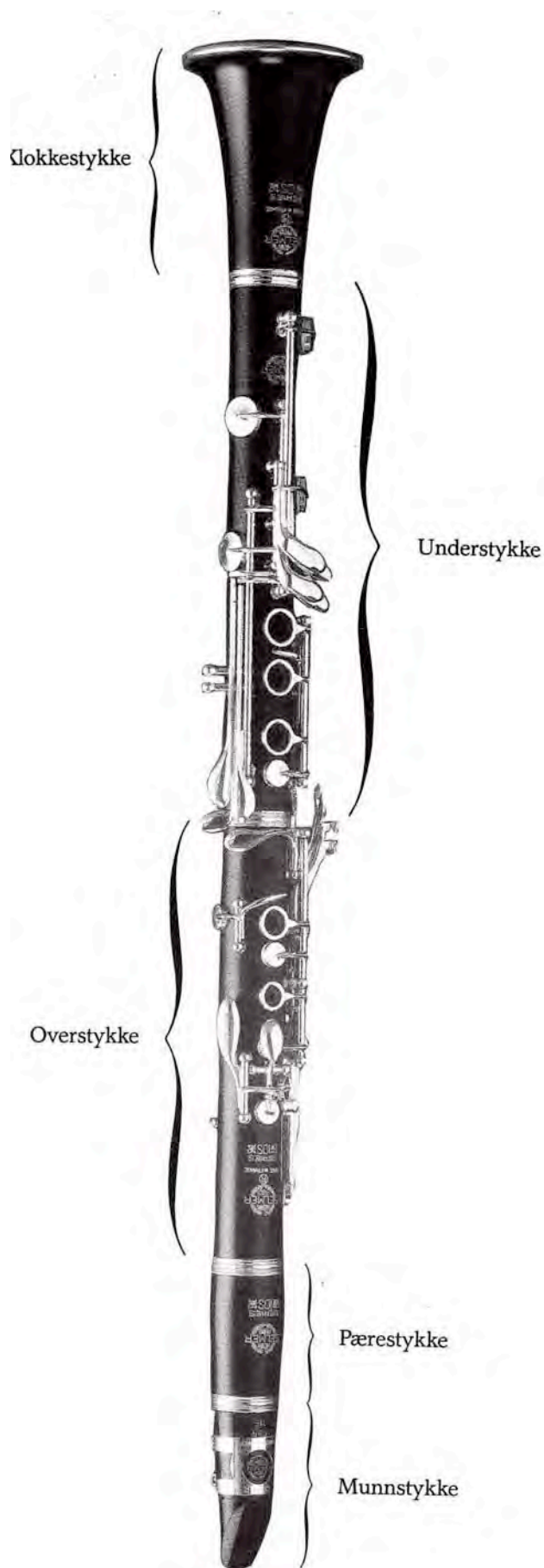
Dette er en giss på klarinetten.

Hvis ikke du strammer leppene nok, vil ikke røret vibrere skikkelig og tonen blir for mørk/lav. Når du får tonen så lys/høy som mulig, må du prøve å holde den der.

Spill tonen flere ganger, så lenge som mulig og så rett som mulig. Det får du til hvis du greier å holde en jevn luftstrøm gjennom instrumentet.

Hvil litt mellom hver lange tone, så får du også øvd på å finne igjen munnstillingen mellom hver gang du tar munnstykket ut og inn i munnen.

Hvis du BITER for hardt i munnstykket, hindrer du vibrasjonene i røret. Prøv heller å stramme leppene rundt munnstykkekt hvis tonen blir for mørk /lav ("plystremunnstilling").

NOEN FLERE TONER:

Sett munnstykket og pærestykket på OVERSTYKKET

Hold overstykket i venstre hånd slik:

Skru pærestykket forsiktig innpå.

Nå kan du prøve å spille noen flere toner.

Først uten å åpne klaffer eller dekke hull. Så kan du prøve å dekke hullet på baksiden med tomme-
len og fortsette med hullene på framsiden.

Du kan gjerne holde i pærestykket med høyre hånd for å få bedre støtte nå.

Viktige ord og uttrykk:

Tonehøyde beskrives med høy og lav eller dyp (lys og mørk)

Styrke / volum beskrives med sterk og svak.

En høy tone kan altså være svak og en lav tone kan også være sterk.

**klarinettfamilien består av
både små og store med-
lemmer:**

Å sette sammen hele instrumentet.

Klarinetten er et ømtålig instrument med mange klaffer og overganger mellom klaffene. Hvis du skal ha glede av instrumentet, er det viktig at det fungerer på rett måte til enhver tid.

Dette krever en samvittighetsfull behandling og det viktigste er den daglige sammensetningen av klarinettens ulike deler.

Som hovedregel kan vi si at vi holder instrumentet i den hånden vi bruker på samme del når vi spiller.

Ta først UNDERSTYKKET i HØYRE hånd og KLOKKESTYKKET ("schallstykket") i venstre.

Pass på at du aldri holder over de lange klaffene! Vri disse delene forsiktig sammen. Dersom det er plass i etuiet, legger du dem tilbake dit, ellers kan du legge dem på et bord e.l. med KLAFFENE OPP.

OVERSTYKKET (kalles også mellomstykket) tar du så opp av etuiet og holder det i VENSTRE hånd. Du skal nå sette overstykket og understykket sammen.

Mellom disse to er det en klaffeforbindelse - en bro. Det er svært viktig at denne ikke skades eller kommer ut av stilling.

Hold understykket slik at BROKLAFFEN på understykket peker direkte mot det HULLET PÅ OVERSTYKKET SOM IKKE HAR BRILLEKLAFF.

MINE FØRSTE KLARINETT-TIMER

PÅ OVERSTYKKET som du har i venstre hånd må du TRYKKE NED BRILLEKLAFFEN slik at BROKLAFFEN PÅ OVERSTYKKET LØFTES OPP.

Nå skal du vri disse delene sammen (Husk broklaff mot hull).

Når overstykket og understykket er helt sammen, VRIR DU UNDERSTYKKET SLIK AT BROKLAFFEN PÅ UNDERSTYKKET LIGGER RETT UNDER BROKLAFFEN PÅ OVERSTYKKET.

Til slutt kan du sette på pærestykket med munnstykket slik du har lært.

Røret tar du på helt til slutt.

De første tonene med hele instrumentet.

Hold klarinetten med høyre tommel på tommelstøtten på understykket. Prøv å holde så langt ut mot ytterste ledd av tommelen som mulig. Du vil nok bli sliten i tommelen i begynnelsen. Ta da en pause og prøv igjen. Etterhvert vil det gå lettere.

Du kan også legge litt skumgummi e.l under tommelstøtten, så blir det mer behagelig å holde den. Det går også an å få kjøpt en slags gummikloss som er tilpasset tommelstøtten.

Enda en løsning er å kjøpe en klarinettsnor (som et slags “strikk-slips”) som har en krok som du trer rundt tommelstøtten. Den kan avlaste både tommel og arm.

Dekk hullet på baksiden av overstykket med venstre tommel og det første (øverste) hullet på framsiden med venstre pekefinger.

Forsøk å spille slik du har øvd på med munnstykket og pærestykket. Husk å få en jevn luftstrøm og rett munnstilling.

Den tonen du får nå er mye dypere/mørkere enn den du fikk med bare munnstykket og pærestykket. Tonen tilsvarer d (enstreket) på pianoet og heter e på klarinetten. Spill e-en så lenge som mulig og så rett som mulig.

La lufta strømme gjennom hele instrumentet med så stor fart som mulig. Jo jevnere og bedre kontroll du har på LUFTHASTIGHETEN, desto bedre og penere blir tonen.

Forsøk å legge på en finger til (2. hull på overstykket). Den tonen heter d.

Legg nå på en og en finger videre nedover til du har dekket alle 6 hullene på klarinettenes framside.

Da har du fått tonene e, d, c, b, a og g (regnet ovenfra).

Nå er tiden kommet for å lage små melodier med de tonene du har lært.

Forsøk også å legge på eller løfte vekk flere fingre om gangen også. Da får du også trent opp presisjon og fingerkontroll.

HUSK Å LA LUFTSTRØMMEN GÅ UBRUTT NÅR DU SKIFTER GREP !

Forsøk å sette av en fast tid slik at du får øvd på dette litt hver dag. Det beste er om du kan øve noen minutter 2 ganger om dagen.

2.PERIODE.

Først litt grunnleggende teori.

For at vi skal kunne orientere oss i et musikkstykke og vite hvor lenge en tone skal vare, deler vi musikkstykket inn i korte avsnitt som kalles **takter**.

Mellom hver loddrette strek, **taktstrek**, har vi en **takt** som skal vare en bestemt tid.

I begynnelsen av musikkstykket står det skrevet en **taktangivelse** som f.eks

Det øverste tallet forteller oss hvor mange slag det skal være tilsammen i en takt. Det nederste tallet forteller hvilken notetype som varer i ett slag.

Før vi kommer nærmere inn på dette, må musikken ha en spesiell hastighet med jevne grunnslag, en **puls**.

Vi kan gjerne bruke foten når vi skal angi **pulsen, tempoet** i stykket. Hvis du skal **“trampe takten”** som hjelp, må du gjøre det helt jevnt. (Bruk helst bare tåa inne i skolen, så slipper du å forstyrre).

Hvis musikkstykket skal gå i = **Fire-firedelstakt**, “tramper” du 4 ganger mellom hver taktstrek.

 Her er det **4** slag i takten og **firedelsnoten** som varer 1 slag

 Her er det **3** slag i takten og **firedelsnoten** som varer 1 slag

 Her er det **6** slag i takten og **åttedelsnoten** som varer 1 slag

1 “slag” er den tiden det går mellom 2 “tramp”.

For å måle noe, må vi ha 2 punkter. F.eks er 1 sekund den tiden som går fra ett tikk til neste.

En time er f.eks fra klokka 2 til klokka 3. En centimeter er fra 0 til 1 på linjalen.

I musikk er det litt mer komplisert å måle tid, enn det er f.eks å måle avstand på en linjal.

Når vi måler avstand, starter vi på 0. Avstanden fra 0 til 1 er 1 centimeter. Når vi skal måle lengden på en note, starter vi tellingen på 1 (altså ikke 0, 1, 2, 3 men 1,2,3,4.)

Det betyr at hvis en tone skal vare i 2 slag må vi telle 1, 2, 3.

MINE FØRSTE KLARINETT-TIMER

Avstanden fra 1 til 2 er 1 "slag", akkurat som avstanden fra klokka 1 til klokka 2 er en time og fra 0 til 1 på linjalen er en centimeter.

Betegnelsen **slag** er egentlig ganske upresis. En tone som varer 1 slag, varer altså avstanden mellom 2 **slagpunkt**.

Vi skal nå spille en helnote.

Siden taktarten er **(fire-firedelstakt)** skal det **mellom hver taktstrek** være

noter som til- **sammen varer 4 slag.**

Når vi spiller i fire-firedelstakt, teller vi slik 1, 2, 3, 4, 1, 2, 3, 4, 1, 2, o.s.v.

En helnote eller helpause skal vare i 4 slag. Da må vi altså telle **1, 2, 3, 4, 1.**

Hvis vi teller bare til 4, har noten bare vart i 3 slag

(fra 1 til 2 er **1 slag**, + fra 2 til 3 er **1 slag** + fra 3 til 4 er **1 slag** - **tilsammen 3 slag**)

Når vi sier **1**, har ikke tonen engang startet - og ett slag har den vart først når vi sier **2**.

Altså: en helnote teller 1, 2, 3, 4, 1 (den starter på det punktet du sier 1 og slutter på det punktet du sier 1.

e d pause c

1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4 1

Du skal ikke bruke tunga enda. Prøv å holde luftstrømmen helt jevnt - også mens du skifter grep.

Nå kan du spille denne:

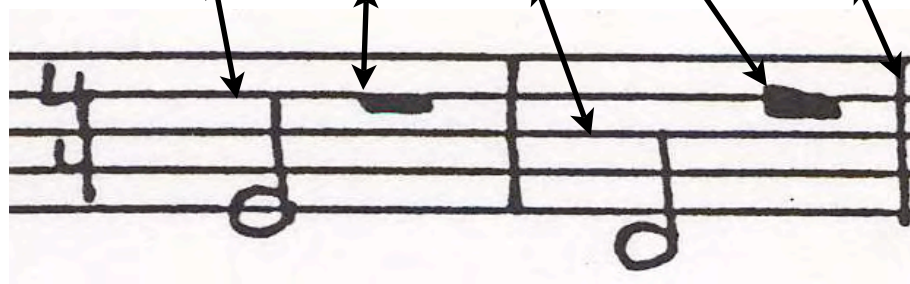
Husk at når det står bue mellom notene, skal du ikke stoppe luftstrømmen mellom tonene. Du skal heller ikke bruke tunga når du starter en tone som er under bue.

Spill så stor, rund og pen tone som du kan og husk jevn og riktig telling.

MINE FØRSTE KLARINETT-TIMER

En halvnote eller halvpause, skal her vare i 2 slag. Det vil si at vi stopper tonen når vi kommer til det 3.pulsslaget (tellepunktet el taktslaget).

slag: 1 1 1 1 1 1 1 1 (slag pause)
tall: 1 2 3 4 1 2 3 4 1 (puls, tellepunkt, taktslag)

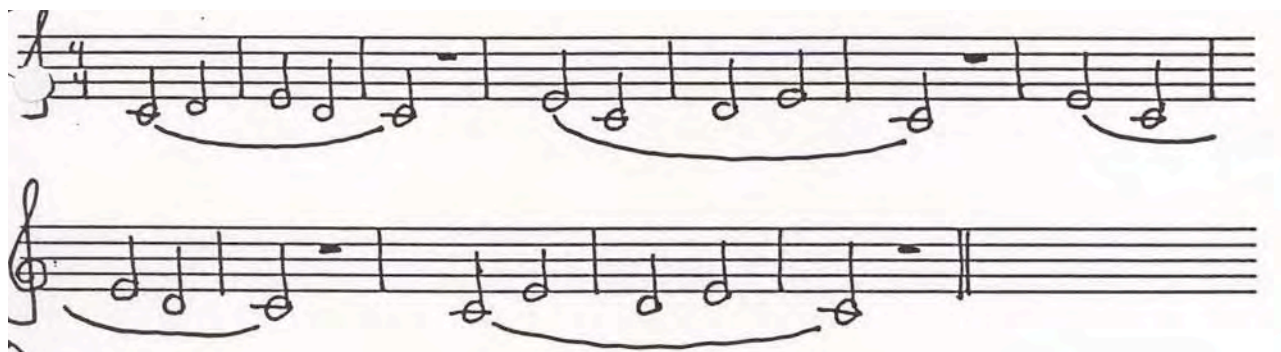
Halvpausen starter altså på 3. taktslag og varer 2 slag altså til du starter å telle 1'ern i neste takt: fra 3 til 4 = 1 slag + 4 til 1 = 1 slag

Nå kan du spille disse:

I eksempel 4 skal den siste halvnoten vare til tredje taktslag (d.v.s der halvpausen begynner). Halvpausen varer til 1. slag i neste takt (der neste tone begynner):

4.

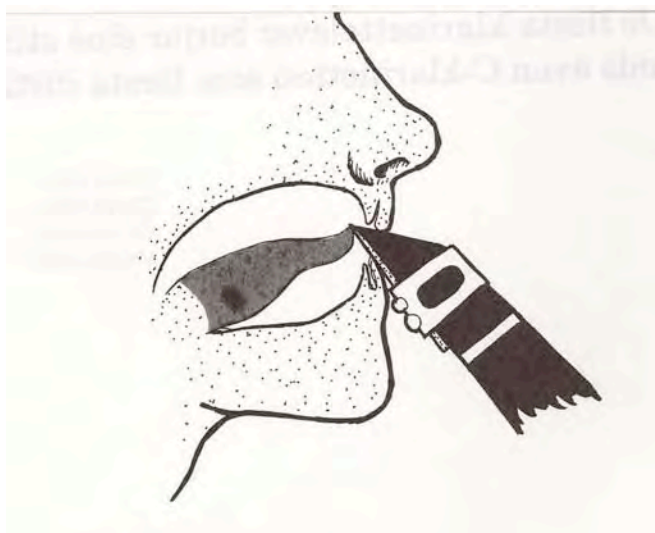

3.PERIODE

Ansats.

Nå skal vi starte tonen ved hjelp av tunga.

Sett først tungespissen inn til spissen av røret:

Skyv røret inn til munnstykket ved hjelp av tunga, slik at åpningen mellom rør og munnstykke tettes.

Sett så på lufttrykket og forsøk å blåse. Siden åpningen nå er tettet, vil det ikke komme lyd i instrumentet.

Når tonen skal starte, trekker du tunga hurtig vekk fra røret, slik at luften kan strømme fritt igjennom instrumentet.

På denne måten skal du nå starte den første tonen i alle øvelsene fra nr 1 til og med 5.

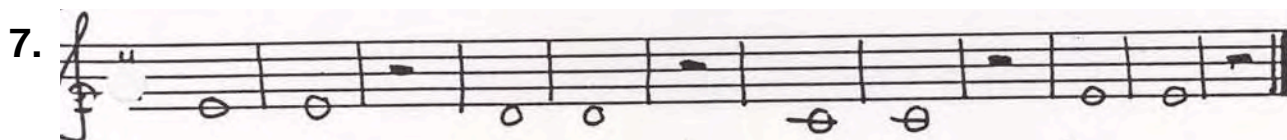
I øvelse 6 og Melodi A bruker du tungeansats på de tonene som ikke står under en bue.

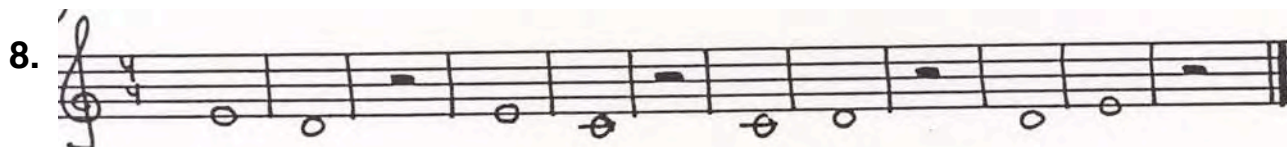
I øvelse 7 er det to like noter etter hverandre. Da må tungebevegelsen være rask.

Tenk deg at du har en lang tone på 8 slag, som du bare deler i to ved hjelp av tunga. Slå bare borti røret med tungespissen så fort at du ikke stopper luftstrømmen.

Det er altså en lang luftstrøm og tone som deles i to. (Det er ikke to toner som har hver sin luftstrøm tett etter hverandre).

I øvelse 8 skal vi skifte grep nøyaktig samtidig med at tunga slår bort i røret. Øv nøye på dette. Husk at det fortsatt er en lang luftstrøm som kappes av.

Senere vil du lære at det også er flere måter å starte tonen på. Det er også andre måter en kan plassere tunga mot røret, men foreløpig bruker vi bare denne.

Bruk alltid tunga til ansats av noter som ikke står under buer.

Den buen du til nå har sett, heter **legatobue**. Den betyr at vi skal skifte grep uten å skille tonene med tunga.

Den andre buetypen du vil møte, heter **bindebue**.

MINE FØRSTE KLARINETT-TIMER

Den **binder sammen toner med samme tonehøyde**, ofte over taktstreker også. Det er den måten vi kan legge sammen noteverdier for å få lange nok toner.

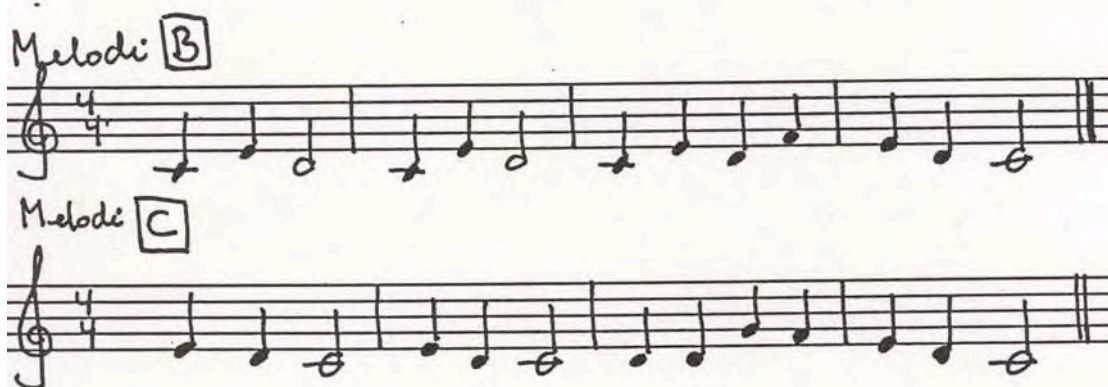
F.eks kan det være en halvnote i slutten av en takt og en halvnote i begynnelsen av neste som henger sammen med bindebue for at det skal klinge i 4 slag tilsammen og takten er "brukt opp" allerede.

Du kan nå spille øvelse 9 og 10. **Bruk tunga på alle toner.**

Tonene skal likevel være plassert helt tett inntil hverandre. Tenk deg at 2 takter spilles på en luftstrøm som bare deles av med tunga. Så kan du puste og gjøre det samme med de 2 neste taktene.

Her får du nå 2 melodier til og neste gang får du egen notebok med mange øvelser og melodier i.

Sett av en **fast tid** på dagen, helst hver dag, til øving og spilling. Det kan ofte være smartest å spille 2 ganger om dagen nå i starten, kanskje 10-15 min. hver gang.

Prøv å spille alle øvelser veldig nøyaktig og husk telling med jevn puls. Hvis du er nøyaktig nå i starten, vil det gå mye lettere senere også.

Husk også at alt du gjør, skal lyde vakkert.

Lykke til !